

Ganzenexcursie naar Zuidwest-

Jan Hulscher

De weersvoorspelling op de lange termijn was niet gunstig, maar de weergoden hadden medelijden en brachten weliswaar veel wind, maar geen regen en zelfs een heerlijk zonnetje.

Om 8.15 uur vertrokken Nico Vogelzang, Janet Kremer, Vera Jongman, Andre Sikkema, Piet Glas, Eva Wolters, Anneke Nieuwenhuijs, Virry Schaafsma, Henk Twiest, Niels Kalma, Irene en Peter Driessen en Marian en Jan Hulscher (excursieleider) naar Zuidwest-Friesland, vooral in de hoop Kleine Rietganzen te zien.

De ventweg bij Hommerts was onze eerste stop. Onderweg bij de Prinses Margriet-tunnel hadden we al enkele honderden vliegende ganzen gezien en 500 foeragerend op de grond, maar hier in Hommerts pikten we het laatste staartje van de dagelijkse ochtendtrek mee, kleine groepjes Kolganzen van enkele families, in diverse richtingen op

weg naar hun voedselterreinen. We vroegen ons af hoe de vogels bepalen waar vandaag te zullen gaan eten, wie zouden dat beslissen en op welke gronden? We weten het niet. Naast veertien Nijlganzen lagen zes reeën in een rijtje achter elkaar te genieten van de ochtendzons, twee Grote Zilverreigers en vier Blauwe Reigers zochten naar muizen en hetzelfde deed waarschijnlijk een rondvliegend wijfje Blauwe Kiekendief.

Bij Osingahuizen zagen we onze eerste grote groep van rond de 800 Kleine Rietganzen. Voorzichtig uit de auto's sluipend hebben we deze vogels een uur lang bekeken. We probeerden het verschil in kleed van volwassen (heldere dwarse rugstrepen) en jonge vogels (doffere strepen) te zien en tien waarnemers maakten een zo goed mogelijke onafhankelijke schatting van de grootte van de groep. Dit leverde een spreiding op van 300 tot 1200 vogels en een gemiddelde van 753 vogels, aardig dicht bij het in het begin

-Friesland op 1 december 2007

globaal geschatte aantal. Al kijkend ontdekten we ook vogels die verschillend gekleurde halsbanden droegen, wat oplaaiende discussies over de nummers en letters die erop stonden veroorzaakte. Een achttal Wulpen liet zich goed zien, maar een overvliegende, zwenkende groep van 200 Goudplevieren werd maar door enkelen herkend. Een ter plaatse gevonden dode Stormmeeuw bood de gelegenheid aanschouwelijk te laten zien hoe de vleugels van vogels in elkaar zitten en hoe de vliegspieren werken.

Na door het prachtige dorp Heeg gereden te zijn, kwamen vooral groepen Kolganzen in beeld en kleine aantallen Brandganzen. We ontdekten dat veel Kollen lagen te rusten en andere zowel liggend als lopend aan het eten waren. Dit was aanleiding om eens beter te kijken. Afsproken werd dat elke waarnemer willekeurig twintig foeragerende vogels zou uitkiezen om vast te stellen of ze dat liggend of lopend deden. Het resul-

taat was verrassend overeenkomstig: de spreiding van de tien waarnemers was slechts 10-40%, gemiddeld 27% voor liggend en 73% voor lopend foerageren. Bij koud en winderig weer kan het voordelig zijn liggend te foerageren, want dan worden de poten bedekt. Bij vogels gaat namelijk veel warmte door de poten verloren.

Nog aan de oostzijde van Gaastmeer zaten 25 Grauwe Ganzen, gemengd met enkele witte tamme ganzen en Kollen. Dit was een verrassing, want Grauwe Ganzen zijn in dit deel van Friesland zeldzaam. Bij Kleine Gaastmeer, een ganzengedoo gebied, opnieuw een groep van 2000 Kleine Rietganzen. De koorts halsbanden af te lezen brak opnieuw uit, totale oogst mogelijk acht tot tien goed afgelezen vogels. Rondom nog veel meer Kleine Rietganzen, we schatten zo'n 3 à 4000.

Via Oudega over de beroemde Hemdijk (monument) langs het mooie kerkje van

Westhem naar Blauwhuis, waar we op schema liggend om 12.30 uur aansteken bij het 'Heerenlogement de Freonskip' voor warme chocolade en dergelijke. Hier geeft de excursieleider aan de hand van een eigen-gemaakte kaart een uiteenzetting over de trekwegen van de drie algemeenste ganzen-soorten die we gezien hebben. Daarna gaat de route via Arkum, Dedgum, Parrega naar Ferwoude. Hier ligt ook een grootschalig ganzengedooggebied. Overal ganzen, het ziet er zwart van. Grote groepen Kollen, maar vooral ook Brandganzen, veelal in groepen van eigen soort, maar ook wel gemengd. In zo'n gemengde groep kijken we nog eens gedetailleerd naar de snelheid van het pikken van Kol- en Brandganzen. Iedereen is het er over eens dat de Brandgans veel sneller pikt. We vragen ons af waarom. Uit de in de ANWB-gids opgegeven afmetingen (gemiddeld 64 cm voor de Brandgans en 71 cm voor de Kolgans) blijkt dat de Brandgans 10% kleiner is dan de Kolgans, zijn snavel is ook kleiner, er kan dus minder in. Als je kleiner bent moet je verhoudingsgewijs meer eten door de ongunstige verhouding lichaamsoppervlak-lichaamsgewicht. De aantallen ganzen zijn zo groot dat we aan serieus schatten niet toekomen, maar globaal denken we wel 20 tot 30.000 ganzen gezien te hebben.

Uit de dijksloot langs de IJsselmeerdijk vliegen twee Watersnippen op en een Dodaars ligt rustig tegen de rietkraag en laat zich in detail bekijken. De witte koptekening, maar vooral de fijne lengtestreepjes op de onderhals verraden dat het een jonge vogel is. Op de dijk en langs de rand van de dijksloot staat verspreid een 20-tal Zilvermeeuwen wormen te trappelen.

We besluiten de excursie in de mooie kijkhut op de Kooiwaard bij Piaam. De lage zon

beschijnt de uitgestrekte rietvelden. Prachtig! Voor de hut drijven zo'n 30 Bergeenden, een Fuut, twee Brilduikers (wijfjes) en een Dodaars zijn aan het duiken, twee wijfjes Blauwe Kiekendieven jagen boven het riet, enkele Wulpen begeven zich naar de traditionele slaappleaats in het ondiepe water aan de rand van de waard en, grote verrassing, een juveniele Dwergmeeuw passeert. In de hut vertelt Eva Wolters nog enthousiast over haar verblijf op Spitsbergen, waar zij assisteerde bij het onderzoek van Jouke Prop. Hoe spannend het was om ruiende Kleine Rietganzen en Brandganzen bij elkaar te drijven en te vangen om ze te ringen. Ten slotte, aan de voet van de dijk lag een bijna volledig intact en schoon karkas van een Knobbelzwaan. Dit bood opnieuw gelegenheid de bouw van vogels en speciaal de functie van bepaalde beenstukken bij het vliegen uit de doeken te doen.

Van de andere soorten die we onderweg tegenkwamen zijn alleen globale aantekeningen gemaakt: Aalscholver twee, Blauwe Reiger twaalf, Wilde Eend 40, Wintertaling een, Smient twaalf, Knobbelzwaan 35, Buizerd acht, Waterhoen twee, Meerkoet 40, Kievit 3000 (waarvan 2000 bij Nij Beets), Storm- en Kokmeeuwen 4000 (voornamelijk Stormmeeuwen, waarvan het merendeel in het Westerkwartier), Spreeuw 600, Ekster twee (de alom aanwezige Zwarte Kraaien, soms Roeken en Kauwen, Houtduiven niet genoteerd). Verder nog zes reeën en vier hazen, waarvan twee bengelend aan de handen van twee jagers.

Kortom, we hebben genoten van een prachtige dag met duizenden ganzen en nog veel meer.

Jan Hulscher

NB. Eva Wolters heeft nog contact gehad met Leo Schilperoort, die wij ringen lezend in zijn auto tegenkwamen: Leo had ook J22 en J30 met 4 geringde jongen (niet afgelezen) gezien, maar F88 niet. De andere ringen die wij gezien hadden waren onvolledig. Wat is ringen aflezen toch moeilijk! Leo had ook wit KO4 en blauw 13C nog gezien.

Op de site http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoe-tilstand/3_natur/4_Pinkfoot/default.asp staan gegevens en waarnemingen van Kleine Rietganzen.